

Leselyst for alle barn: Erfaringer og anbefalinger fra arbeidet med flerspråklighet, lesing og inkludering i barnehagen

*Senter for flerspråklige barn og unge (FBU) er Sandnes kommunes kompetanse- og ressurscenter innen det flerspråklige fagfeltet. Vi arbeider for at minoritetsspråklige barn og unge i alderen 0-16 (18) år skal få **et tilbud av høy kvalitet** i barnehage og skole.*

Lesing har over lang tid vært et sentralt satsingsområde i vårt arbeid, som en språkfremmende aktivitet og som en viktig del av et inkluderende språkmiljø i barnehagen.

Sandnes kommune var hovedsamarbeidspartner fra praksisfeltet i forskningsprosjektet SPrELL (Samtalebaserte lesepraksiser i barnehage og hjem for erfaringer med litteratur og læring av språk). Prosjektet undersøkte blant annet utfordringen med at ikke alle barn har like muligheter til å delta i språk- og leseaktiviteter.

Målet med SPrELL ¹var å styrke flerspråklige barns litterasitets- og andrespråksutvikling gjennom å:

- 1. utvikle profesjonell praksis gjennom kompetanseutvikling og samarbeid mellom barnehage og hjem knyttet til lesing på flere språk*
- 2. undersøke effekten av digitale bildebøker på barns andrespråksutvikling når de brukes både hjemme og i barnehagen*

Prosjektet viser hvordan digitale bildebøker på flere språk kan motivere både foresatte og ansatte til å lese sammen med barn, samtidig som de styrker samarbeidet mellom barnehage og hjem.

Gjennom Senter for flerspråklige barn og unge (FBU) har Sandnes kommune arbeidet systematisk med å implementere kunnskapen og ressursene fra SPrELL. Erfaringene fra dette arbeidet danner grunnlaget for anbefalingene i dette innspillet.

Våre hovedanbefalinger

- Gratis og varig tilgang til digitale flerspråklige bøker av høy kvalitet.
- Styrket kompetanse om lesing for de yngste og om flerspråklighet.
- Analyseverktøy som støtter refleksjon, kvalitetsutvikling og systematisk utvikling av lesepraksis. Tilgang til forskningsbaserte læringsressurser og inspirasjonsmaterieell knyttet til litteratur.
- Lokale og nasjonale strukturer for kompetansedeling, nettverk og implementering av gode lesepraksiser.

¹ [Sprell: Digitale bøker og lesepraksiser i hjem og barnehage | Universitetet i Stavanger](#)

Funn fra Nasjonal leseundersøkelse i barnehagene viser at det er lite planlagt lesing i barnehagene, og at lesing med de yngste barna er særlig nedprioritert. Undersøkelsen viser også at mange av bøkene som brukes, ikke er av nyere dato.

Vår erfaring er at ny litteratur ikke nødvendigvis tas i bruk selv om den kjøpes inn. I en arbeidshverdag preget av tidspress og begrensede ressurser er det naturlig å velge bøker personalet kjenner godt, og som det allerede finnes opplegg og aktiviteter knyttet til.

Vi anbefaler derfor at det utvikles og gjøres lett tilgjengelig inspirasjonsmaterieell som kan støtte barnehagene i å ta i bruk ny litteratur. Erfaringene våre viser at terskelen for å prøve ut nye bøker blir betydelig lavere når ansatte har tilgang til konkrete ideer, samtaleguider og forslag til aktiviteter. Eksempler på slike ressurser finnes blant annet i *Skal vi leke en bok? Språktilegnelse gjennom bildebøker* (Alfheim & Fodstad, 2020²), på Nynorsksenterets nettsider³ og hos forfattere som deler pedagogiske opplegg til egne bøker.

I Sandnes kommune ser vi at slike ressurser bidrar til økt bruk av nyere litteratur og legger til rette for mer planlagt og kvalitativt godt lesearbeid i barnehagen.

Vi anbefaler at barnehagene tar i bruk et analyseskjema for å vurdere egen lesepraksis på avdelingsnivå. Et eksempel er «[Analyse av egen praksis](#)⁴» i Språkløyper. I Sandnes kommune har vi videreutviklet et slikt skjema med spørsmål knyttet til fysisk tilrettelegging for lesing, tilgang til flerspråklige bøker, bruk av digitale ressurser, koblingen mellom bøker og lek, samt kvalitet i samspillet mellom barn og voksne gjennom samtalebasert lesing. Våre erfaringer er at analyse av egen praksis er et virkningsfullt tiltak. Arbeidet bidrar til økt bevissthet og faglige refleksjoner i personalgruppen, samtidig som det synliggjør styrker og utviklingsområder i avdelingens lesepraksis. Analysen gir dermed et godt grunnlag for målrettet kompetanseutvikling og utvikling av mer systematiske og inkluderende lesepraksiser.

Analysen synliggjør styrker og utviklingsområder i lesepraksisen og gir et godt grunnlag for målrettet kompetanseutvikling og systematisk kvalitetsarbeid.

Vi anbefaler at barnehagene benytter ressursene på [Tid for lesing i barnehagen](#)⁵ ved Universitetet i Stavanger i arbeidet med å utvikle en levende lesekultur. Nettsiden samler forskningsbaserte læringsressurser og digitale flerspråklige bøker utviklet gjennom SPReLL-prosjektet, og gir barnehagene konkret støtte til det språk- og lesefremmende arbeidet.

² [Skal vi leke en bok? : språktilegnelse gjennom bildebøker](#)

³ [Leseaktiviteter - Nynorsksenteret](#)

⁴ [Analyse av egen praksis](#)

⁵ [Tid for lesing i barnehagen](#)

I SPReLL bygget de også på forskning om hva som fremmer og hemmer læring og forståelse av innholdet i digitale bildebøker ved utviklingen av digitale flerspråklige bøker. Det er laget ressurser tilgjengelig for barnehagene, som når og på hvilke måter det kan være spesielt bra å bruke digitale bøker: [Å lese digitale bøker i barnehagen | Universitetet i Stavanger](#)⁶

«Å lese digitale bøker sammen med barna dine teller ikke som skjermtid. Det er måten en leser på for barna som teller» (kilde: Kronikk Elisabeth B.Stangeland og Trude Hoel [Stavanger Aftenblad](#)⁷ 24.april 2024)

Digitale bøker bør derfor ikke betraktes som en erstatning for tradisjonell høytlesing.

Anbefalt tiltak: Barnehagene bør aktivt ta i bruk digitale flerspråklige bøker som et supplement til tradisjonell høytlesing. Ressursene fra Universitetet i Stavanger bør benyttes for å sikre en pedagogisk og forskningsbasert bruk av de digitale bøkene. Dette kan styrke barns tilgang til litteratur, språk og lesefellesskap, samt bidra til økt inkludering av flerspråklige barn og foreldre.

SPReLL -prosjektet utviklet 20 digitale flerspråklige bøker av god kvalitet. Ved hjelp av Sparebankstiftelsen ble sju av disse digitale flerspråklige bildebøkene gjort gratis tilgjengelige for alle i fem år. At digitale flerspråklige bøker er gratis tilgjengelige, er avgjørende for å sikre likeverdige muligheter for deltakelse i leseaktiviteter. Tilgangen til litteratur av høy kvalitet på flere språk blir da ikke avhengig av barnehagens eller familiens økonomiske ressurser. Våre erfaringer viser at slike ressurser senker terskelen for lesing både i barnehagen og hjemme, styrker samarbeidet mellom hjem og barnehage, og bidrar til at flere barn får tilgang til litteratur på språk de forstår godt.

Vi anbefaler en nasjonal satsing på gratis tilgang til digitale flerspråklige bøker av høy kvalitet. Gratis tilgang er avgjørende for å sikre likeverdige muligheter for deltakelse i leseaktiviteter, uavhengig av barnehagens eller familiens økonomiske ressurser. Våre erfaringer viser at slike ressurser styrker lesing, inkludering og samarbeidet mellom hjem og barnehage.

Ansatte med dysleksi forteller at de digitale bøkene med fortellerstemme gjør det mulig å gjennomføre lesegrupper de tidligere ikke følte seg trygge på å lede. De samme erfaringene formidles av ansatte som ikke har norsk som førstespråk. Ressursene bidrar derfor ikke bare til inkludering av barn, men også til å styrke mulighetene for deltakelse og mestring blant ansatte.

De digitale flerspråklige bøkene gir alle foreldre en mulighet til å lese de samme bøkene hjemme som barna møter i barnehagen. Dette styrker sammenhengen mellom hjem og barnehage og gir et felles utgangspunkt for samtaler, lek og læring.

⁶ : [Å lese digitale bøker i barnehagen | Universitetet i Stavanger](#)
⁷ [Stavanger Aftenblad](#)

På bakgrunn av disse erfaringene **anbefaler** vi at digitale flerspråklige bøker gjøres gratis og varig tilgjengelige for alle barnehager og familier.

Parallellspråklige bøker, som for eksempel *Ryddetid*, er verdifulle ressurser, men bruken av dem forutsetter ofte at barnehagen har ansatte som behersker barnets morsmål. Digitale flerspråklige bøker gjør det mulig å gi barn tilgang til både morsmålet og innholdet i boken, også i barnehager som ikke har tospråklige ansatte. Slik kan barna få støtte til språkforståelse og begrepsutvikling på egne språk samtidig som de deltar i et felles lesefellesskap.

Vi anbefaler at digitale flerspråklige bøker gjøres gratis tilgjengelige for alle barnehager som et virkemiddel for inkludering, språkutvikling og likeverdige tilbud til flerspråklige barn.

Vår erfaring er at når en bok er tilgjengelig digitalt, øker også interessen for å bruke den i fysisk format. Barnehagene etterspør ofte fysiske eksemplarer av de samme bøkene, noe som legger til rette for fordypning over tid og gjentatte leseopplevelser. Erfaringene fra Sandnes viser samtidig at digitale bøker i liten grad blir tatt i bruk dersom barnehagene ikke også har tilgang til den fysiske boka. De digitale og fysiske formatene fungerer derfor best som gjensidig forsterkende ressurser.

For å støtte barns forståelse og deltakelse følger det i tillegg med konkreter til to av de digitale flerspråklige bøkene i bakkassene. Konkretene gir barna mulighet til å utforske innholdet gjennom lek, samtaler og konkrete erfaringer, og de bidrar til å styrke ordforråd, begrepsforståelse og innholdsforståelse.

Bokkassen er utviklet av Senter for flerspråklige barn og unge (FBU) og gjort tilgjengelig for alle barnehager i Sandnes kommune. Tiltaket bygger på erfaringene fra SPReLL-prosjektet og ble lansert etter avslutningskonferansen i desember 2024 som et bidrag til arbeidet med *Sammen om lesing – Leselyststrategien 2024–2030*.⁸

2Bokkasser med bl.a. bøker som også finnes tilgjengelig flerspråklige digitalt, konkreter til bøker, ressurser som leselogg og analyse av egen lesepraksis m.m.

1Eksempel på konkreter fra boka *Herr Hansen får besøk*, som følger med i en silkepose oppi bokkassen

⁸ [Sammen om lesing - Leselyststrategien 2024-2030 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/lesing/sammen-om-lesing/sammen-om-lesing-leselyststrategien-2024-2030)

To av de syv digitale flerspråklige bøkene som i dag er gratis tilgjengelige, er ikke lenger i produksjon som papirbøker. Dette synliggjør behovet for å sikre både langsiktig digital tilgang og tilgang til fysiske utgaver av kvalitetslitteratur som kan brukes i barnehagens lesearbeid.

Vi anbefaler derfor at nasjonale satsinger på digitale flerspråklige bøker kombineres med tilgang til fysiske bøker, konkrete og pedagogiske støtteressurser. Erfaringene fra Sandnes viser at det er samspillet mellom disse ressursene som gir størst utbytte for barn, foreldre og ansatte.

Rammeplanen for barnehagen⁹ er tydelig på at språklig mangfold skal verdsettes, og at barn skal få støtte til å bruke og utvikle sitt morsmål. Dette er viktig både for språk- og identitetsutviklingen og for å fremme inkludering og tilhørighet. Foreldre kan involveres ved å lese for barna på morsmålet hjemme. Når barn møter de samme bøkene på flere språk, skapes felles opplevelser og referanser som styrker samhandling, lek og deltakelse i barnehagens fellesskap.

Det er også viktig å styrke de ansattes kompetanse om lesing for de yngste barna. I Sandnes kommune **gis alle barnehagene** fagboka *De yngste som lesere – Litteraturen og leken*,¹⁰ og ansatte tilbys temasamlinger med samme tema. Bibliotekutvikling har i tillegg utviklet læringsressursen *Leselyst med dei minste - saman om lesekultur - Kompetansebank*.¹¹

3Lesing for de yngste Fagbok, materiell og kvalitets bildebøker supplement til bokkasse

Vi anbefaler at kunnskap om lesing for de yngste og om flerspråklighet styrkes både i barnehagelærerutdanningen og gjennom systematisk etter- og videreutdanning. Videre anbefaler vi at barnehager får tilgang til forskningsbaserte ressurser og kompetansetiltak som støtter arbeidet med språk, litteratur og leseglede for alle barn.

Samarbeid på tvers i kommunen

Senter for flerspråklige barn og unge arrangerer temasamlinger for barnehager og har et etablert samarbeid med Sandnes bibliotek. I Sandnes kommune gjennomføres **faste nettverkssamlinger** gjennom barnehageåret, og barnehagene oppfordres til å ha egne bokansvarlige. Ved tildeling av bokkasser og annet materiell stilles det krav om at barnehagen har en bokansvarlig som deltar på nettverkssamlingene.

⁹ [Rammeplan for barnehagen | udir.no](http://rammeplanforbarnehagen.udir.no)

¹⁰ [De yngste som lesere : litteraturen og leken](#)

¹¹ [Leselyst med dei minste - saman om lesekultur - Kompetansebank](#).

Vår erfaring er at det er mest bærekraftig å ha én bokansvarlig for de yngste barna og én for de eldste. Det er også viktig å etablere tiltak som involverer foreldrene i arbeidet med å fremme lesing. Dette kan skje gjennom samarbeid mellom helsestasjon, bibliotek, åpne barnehager og ordinære barnehager.

Barnehagene bør etablere rutiner som sikrer at bokansvarlige deler kompetanse og erfaringer fra nettverk og kurs med resten av personalet. Slik blir lesearbeidet mindre personavhengig og mer systematisk forankret i barnehagens praksis.

Vi anbefaler at det etableres lokale og nasjonale strukturer som støtter systematisk arbeid med litteratur og lesing i barnehagen. Dette bør omfatte faglige nettverk, dedikerte bokansvarlige, rutiner for kompetansedeling og tiltak som involverer foreldre og relevante samarbeidspartnere. Slik kan arbeidet med leseglede og lesekultur bli varig forankret i hele barnehagens praksis.

Avslutning

Det som særpreger erfaringene fra Sandnes kommune, er at anbefalingene bygger på både forskning og systematisk utprøvd praksis. Som hovedsamarbeidspartner i SPrELL-prosjektet har vi ikke bare bidratt til forskningen, men også arbeidet målrettet med å implementere kunnskapen og ressursene i alle kommunale og private barnehager. Gjennom denne implementeringen har vi fått erfaring med hvilke tiltak som faktisk bidrar til økt lesing, inkludering og foreldreinvolvering. Våre anbefalinger bygger derfor både på forskningsfunn og på erfaringer fra praktisk gjennomføring i barnehagene.